

ПОДАТКОВІ УМОВИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Розглянуто податкові умови ведення малого та середнього бізнесу в Україні з точки зору створення сприятливого клімату та легкості його ведення. Визначено місце податкової системи України у міжнародному рейтингу «Ведення бізнесу 2011» за основними критеріями оцінки.

Ключові слова: податкова система, податкове навантаження, податкові умови, оподаткування.

Стратегія інтеграції у Європейський простір, що постійно декларується Україною, на сьогодні має лише формальний характер, оскільки не дає можливості створити реальну економічну інтеграцію вітчизняних підприємств та контрагентів Європейського Союзу. Переважна більшість іноземних підприємств в Україні здійснюють лише торговельні операції, тим самим створюючи конкурентне середовище для вітчизняних товаровиробників, що негативно позначається на економічних показниках розвитку нашої країни.

Серед причин низької довіри до умов ведення бізнесу в Україні є нестабільність політичної та економічної ситуації, мінливість правового поля, постійні зміни в системі оподаткування. Для виправлення ситуації необхідно терміново вжити заходи регуляторного характеру. Міжнародні рейтинги дозволяють провести порівняльний аналіз умов ведення бізнесу з метою виявлення конкретних проблем, що знижують рейтингову оцінку України за критерієм створення сприятливих умов ведення малого та середнього бізнесу.

Метою статті є визначення заходів, які б дозволили покращити умови ведення бізнесу в Україні та наблизити їх до показників членів ЄС. Для цього необхідно вирішити наступні завдання: провести порівняльний аналіз умов ведення бізнесу в Україні та інших країнах на основі міжнародних рейтингових даних; визначити першочергові напрямки покращення податкових умов ведення бізнесу в Україні.

Практика свідчить, що наша держава активно розвиває та підтримує стосунки у сфері оподаткування з іншими, які застосовують чинні в усьому світі стандарти, розроблені Організацією економічного співробітництва та розвитку і Організацією Об'єднаних Націй, завдяки чому забезпечується адаптація законодавства України у сфері міжнародного оподаткування до законодавства інших країн. У 2010 році, нарешті, був виконаний один із принципів побудови податкових систем країн світу відповідно до стандартів ООН, а саме - впровадження єдиного податкового закону - Податкового кодексу України [2]. Метою його було створити правове підґрунтя для реалізації сучасної і справедливої фіскальної політики, спрямованої на справедливе оподаткування, рівність всіх платників перед законом, досягнення стратегічних цілей сталого розвитку в оновленій системі державного регулювання економіки.

Як теоретики, так і практики впродовж майже десяти років, протягом яких розробляли Податковий кодекс, вважали, що однією з ключових проблем низької привабливості України за умовами ведення бізнесу була відсутність єдиного закону. Але навіть після впровадження в дію Податкового кодексу України основними недоліками залишається те, що сучасна податкова система України:

- не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави;
- не сприяє зростанню економічної активності суб'єктів господарювання;
- має переважно фіскальний характер.

Податкова система України характеризується перш за все фіскальною спрямованістю, її регулююча функція має лише формальний характер і не зорієнтована на стаке економічне зростання, нормативно-правова база оподаткування є складною, неоднорідною та нестабільною, а окремі законодавчі норми - недостатньо узгоджені, інколи навіть суперечливі [6, с. 183]. Всі ці недоліки є суттєвими і безумовними, проте їх досить складно оцінити задля порівняння податкових умов ведення бізнесу в Україні та інших країнах світу.

Найбільш поширеною в економічній практиці є оцінка за критерієм ефективності. Ефективність характеризується співвідношенням ефекту до витрат ресурсів, які забезпечили його отримання, досягнення результату.

Проте податкову систему дуже важко кількісно оцінити, оскільки результатом її функціонування є не тільки наповнення дохідної частини бюджету, а також створення сприятливого інвестиційного клімату в країні, стимулювання розвитку пріоритетних галузей економіки, перерозподіл доходів між різними категоріями населення та багато іншого.

Аналіз світових рейтингів дозволяє реально оцінити податкові умови ведення бізнесу в Україні. Щорічно Світовим банком проводиться глобальне дослідження «Ведення бізнесу», що дозволяє визначити рейтинг країн світу за показниками створення сприятливих умов для ведення бізнесу. В межах цього проекту оцінюються та відслідковуються зміни нормативно-правових актів, якими регулюється діяльність малих та середніх підприємств протягом усього життєвого циклу - від створення до ліквідації. У 2011 році у рейтингу брали участь 183 країни.

Однією з країн з найскладнішою системою

оподаткування визнано Україну. Українська система адміністрування податків є однією з головних перешкод для розвитку бізнесу, особливо для малих підприємств і

приватних підприємств, за рейтингом Світового банку «Ведення бізнесу 2011» Україна займає 181 місце серед 183 країн за показниками умов сплати податків (табл.1).

Таблиця 1. Рейтинг окремих країн світу «Ведення бізнесу 2011», що проводиться Світовим банком за критерієм оподаткування бізнесу [1]

Країна	Рейтинг за індикатором оподаткування
Мальдіви	1
Катар	2
Гонконг	3
Сінгапур	4
Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ)	5
Канада	10
Данія	13
Швейцарія	16
Швеція	39
Франція	55
Грузія	61
США	62
Іспанія	71
Греція	74
Болгарія	85
Німеччина	88
Росія	105
Японія	112
Польща	121
Чехія	128
Україна	181
Центральноафриканська республіка (ЦАР)	182
Білорусь	183

Основними критеріями оцінки податкової системи обрані такі індикатори:

- кількість податкових платежів за рік;
- час, витрачений на облік;
- обчислення та складання звітності;
- рівень податкового навантаження на прибуток підприємств.

У 2010 році вітчизняна система оподаткування налічувала 28 загальнодержавних і 14 місцевих податків

і зборів (відповідно до Податкового кодексу України з 2011 року: 18 загальнодержавних і 5 місцевих). Отже, за показником загальної кількості податкових платежів, що сплачуються протягом податкового року суб'єктами господарювання, Україна є безумовним «лідером»- 135 податкових платежів на рік. Поряд з Україною 113 податкових платежів стягуються у Румунії, 82 – у Білорусії (рис. 1).

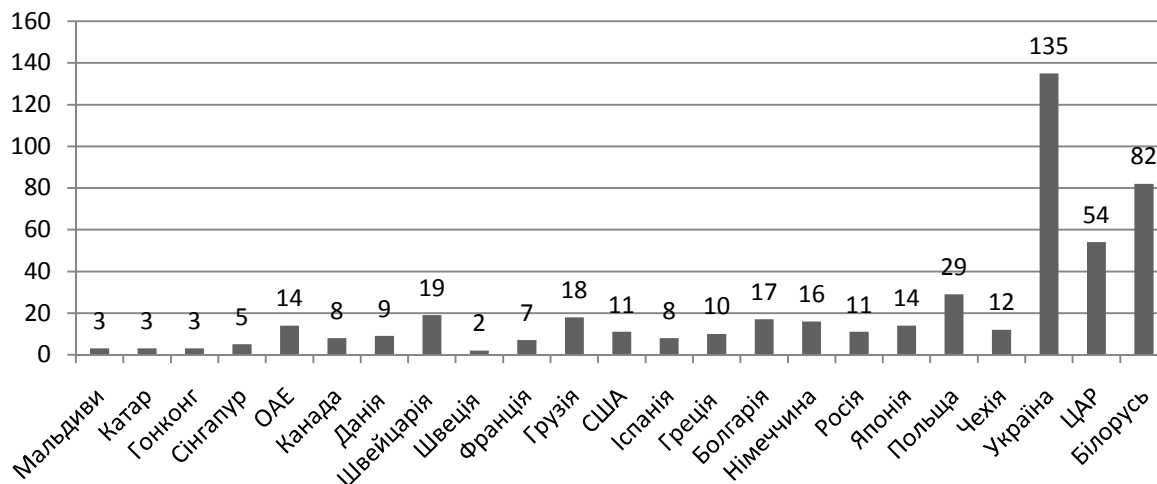

Рис. 1. Рейтинг України за показником кількості податкових платежів у 2011 році

Позитивною рисою податкової системи України є постійне скорочення витраченого часу на нарахування, сплату податків і зборів та складання податкової звітності, зокрема у 2011 році цей показник склав 657

годин, проте він залишається вагомим, оскільки складає більше третини загального робочого часу підприємця (рис. 2).

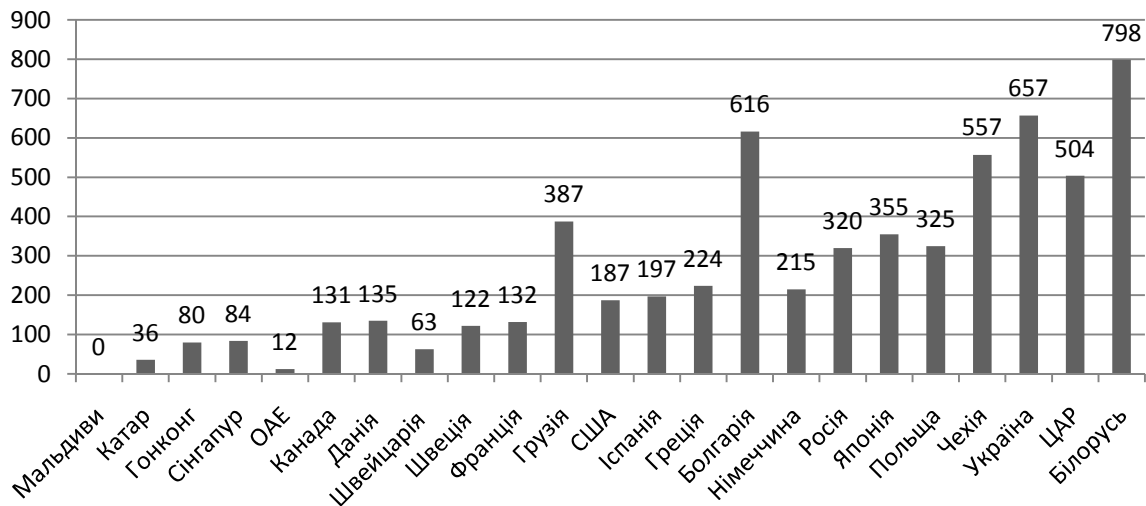

Рис. 2. Рейтинг України за показником витраченого часу на облік та сплату податків і зборів у 2011 році

Наприклад, у Грузії, Японії, Росії, Польщі цей показник у 2 рази менший, а на Мальдівах весь процес оподаткування є автоматизованим, що дозволяє економити робочий час і використовувати його для підвищення ефективності діяльності підприємства. Після проведення низки податкових реформ велика кількість часу вітчизняними підприємцями виділяється на ознайомлення та вивчення нового податкового законодавства, програмних продуктів, що запроваджуються ДПА України і є обов'язковими для

використання, з метою недопущення податкових правопорушень у господарській діяльності підприємств.

Основним недоліком податкової системи України є складний процес адміністрування податків і зборів. Раціональне впровадження електронної системи звітності перед Державними податковими інспекціями дозволить скоротити витрачений час і більше уваги звертати не на банальне обчислення та сплату податків і зборів, а на оцінку, планування та покращення фінансового стану підприємства.

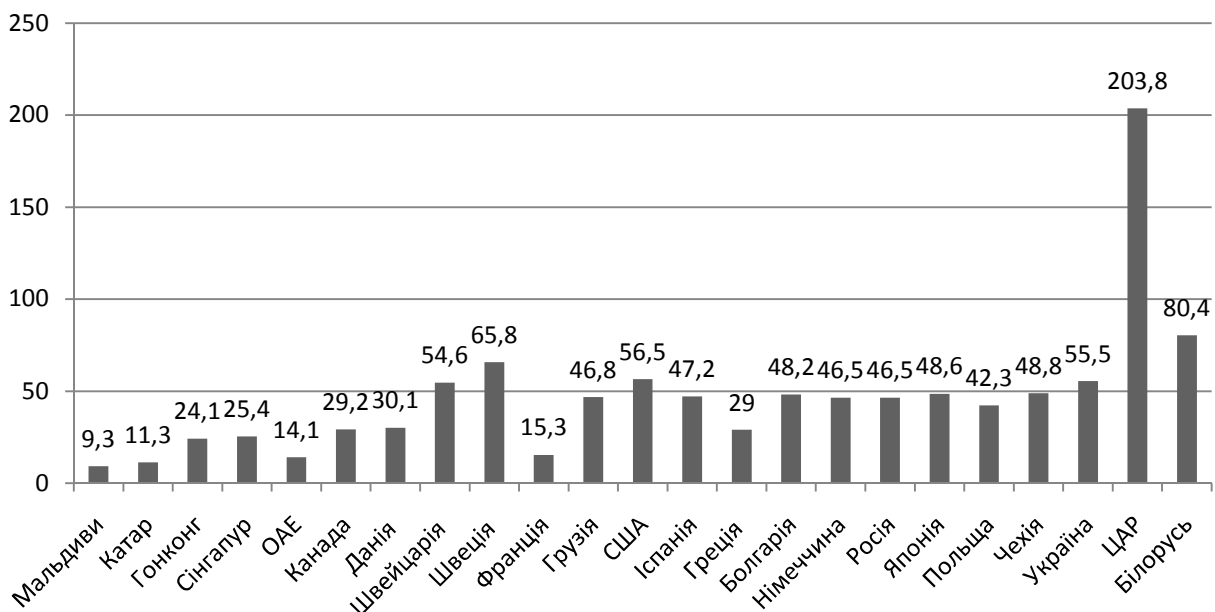

Рис. 3. Рейтинг України за показником податкового навантаження на прибуток підприємств у 2011 році

Не менш вагомою є оцінка рівня податкового навантаження на прибуток підприємств. Відповідно до оцінки Світового банку в Україні, 55,5% прибутку сплачується суб'єктами господарювання у вигляді податкових платежів до бюджету (рис. 3). Лише у Швеції, США, Центральноафриканській республіці та Білорусі податкове навантаження на прибуток є більшим.

На нашу думку, сучасна податкова система України не є інструментом підвищення

конкурентоспроможності держави, оскільки вона не сприяє зростанню економічної активності суб'єктів господарювання, а виконує переважно лише фіскальну функцію. Постійне реформування економіки супроводжувалося неодноразовими спробами удосконалити податкову систему шляхом прийняття окремих законодавчих актів, що були недостатньо адекватними стану економіки, характерними рисами яких є незгодженість окремих норм, наявність значних обсягів тіньових оборотів.

Враховуючи те, що податки – це ціна цивілізації, прикрим залишається той факт, що Україна за критерієм оподаткування є однією з найгірших країн світу, а отже її важко назвати цивілізованою.

Низька оцінка якості вітчизняної податкової системи на світовому рівні свідчить про низку суттєвих проблем, які вкрай потрібно вирішувати, а саме: нестабільність податкового законодавства; низька ефективність податкової системи; розбіжності в тлумаченні податкових категорій; наявність великої кількості податкових платежів; високий рівень податкового навантаження на бізнес; недосконала витратна система адміністрування податків; низький рівень податкової культури населення.

Напрямами створення сприятливих умов ведення бізнесу та активізації діяльності зарубіжних економічних суб'єктів на вітчизняному ринку є: узгодженість окремих норм податкового законодавства; зниження податкового тиску на суб'єктів господарювання, спрощення процедури подання податкової звітності (як в паперовому, так і електронному вигляді), створення пільгових умов для підприємств-«новачків», створення безкоштовних консультаційних центрів при ДПІ з метою проведення роз'яснювальної роботи по нових формах звітності та програмних продуктах, що є обов'язковими для використання.

Список літератури

1. *Paying Taxes 2011: The global picture / PricewaterhouseCoopers, World Bank Group.* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/download-order.jhtml>.
2. Жукевич, О. Ефективність податкової системи України: принципи оподаткування та напрями реформування законодавчої бази [Текст] / О. Жукевич // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 2. – С. 105-113.
3. Костюнік, О.В. Стан та пропозиції щодо реформування податкової системи України [Текст] / О.В.Костюнік // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://lucl.lucl.kiev.ua/start/lit_econot.html.
4. Ожогоїна, Н. Удосконалення системи оподаткування в Україні на шляху до Євро інтеграції [Текст] / Н. Ожогоїна // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://pr.edu.ua/index.php?id=2274>.
5. Мірошніченко, О. В. Податкова система України та її роль у забезпеченні національної економічної безпеки [Текст] / О. В. Мірошніченко // Наукові записки. Серія «Економіка». – 2010. - № 13. – С. 31-38.
6. Радецька, О. О. Система оподаткування в Україні: проблеми та шляхи її вирішення [Текст] / О. О. Радецька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 5. – С. 181-183.
7. Суторміна, В. М. Держава – податки – бізнес: (із світового досвіду фіскального регулювання ринкової економіки) [Текст] : [монографія] / В. М. Суторміна, В. М. Федоров, В. Л. Андрущенко. – К. : Либідь, 1992. – С. 50.

РЕЗЮМЕ

Буцкая Ольга

Налоговые условия ведения бизнеса в Украине: сравнительный аспект

Рассмотрены налоговые условия ведения малого и среднего бизнеса в Украине с точки зрения создания благоприятного климата и легкости его ведения. Определено место налоговой системы Украины в международном рейтинге «Ведение бизнеса 2011» по основным критериям оценки.

RESUME

Butska Olga

Tax rules of doing business in Ukraine: comparative analysis

Considered tax conditions for small and medium business in Ukraine in terms of creating a favorable climate and ease of maintenance. The place of the tax system of Ukraine in the international rating of "Doing Business in 2011" for the main evaluation criteria.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2012 р.